

ANNA DĄBKOWSKA

RECENZJA KSIĄŻKI

Bankowość detaliczna, red. J. Koleśnik,
Warszawa: Wydawnictwo Difin 2016, ss. 230

Omawiana książka jest efektem współpracy wybitnych znawców dziedziny bankowości z Instytutu Bankowości Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Zdaniem J. Koleśnika, bankowość detaliczna znów zyskuje na znaczeniu i jest postrzegana jako zdrowy filar całego systemu finansowego. Doświadczenia ostatniego kryzysu wskazały, iż łączenie działalności depozytowo-kredytowej i inwestycyjnej może powodować problemy systemowe, dlatego zasadne wydaje się rozdzielenie tych obszarów działalności (s. 9).

Książka, zgodnie z przyjętym celem, koncentruje się na kluczowych aspektach bankowości detalicznej, które stanowią podstawę rozdziałów monografii, tj.: operacjach i czynnościach bankowych w bankowości detalicznej z uwzględnieniem ich wpływu na adekwatność kapitałową banków, segmentacji klientów, rachunkach bankowych i rozliczeniach pieniężnych, gwarantowaniu depozytów, kredycie konsumenckim, kredycie mieszkaniowym, kredycie dla przedsiębiorców, kanałach dystrybucji usług, instrumentach płatniczych i rozliczeniowych

Pierwszy rozdział, autorstwa redaktora tej książki J. Koleśnika, rozpoczyna się od zdefiniowania bankowości detalicznej. Autor nawiązuje do struktury banków, która została wprowadzona ponownie w 2010 r. w Stanach Zjedno-

Mgr ANNA DĄBKOWSKA – asystent Katedry Bankowości i Finansów w Instytucie Ekonomii i Zarządzania na Wydziale Nauk Społecznych KUL; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: anna.dabkowska@kul.pl

czonych mocą Dodd-Frank Act. Ustawa wprowadza pewne ograniczenia w swobodzie kształtowania działalności banków w tym kraju. Zdaniem Autora będzie miała ona wpływ na strukturę grup bankowych poza USA (s. 14). Następnie czytelnik dowiaduje się o operacjach i czynnościach bankowych. Na uwagę zasługuje schemat przedstawiający, „iż wszystkie czynności bankowe zarówno te zastrzeżone, jak też niezastrzeżone dla banków są operacjami bankowymi, jednak nie wszystkie operacje są czynnościami bankowymi” (s. 16-17). Za szczególnie wartościową część tego rozdziału można uznać podrozdział poświęcony bankowości detalicznej w rachunku adekwatności kapitałowej banku. Autor przedstawia najważniejsze klasy ekspozycji ważonych ryzykiem dla ryzyka kredytowego i ryzyka rozmycia, tj. ekspozycje detaliczne, ekspozycje zabezpieczone hipotekami na nieruchomościach oraz ekspozycje, których dotyczy niewykonanie zobowiązania.

W drugim rozdziale E. Ślęzak dokonuje szczegółowego omówienia przesłanek, istoty, zasad i kryteriów segmentacji klientów przez współczesne banki. Interesujący jest zwłaszcza podrozdział poświęcony kreowaniu wartości dla klienta, którego źródła, zdaniem Autora, można dostrzec w strukturze właścicielskiej oraz w kształcie i sile relacji banku z jego klientami (s. 31). Autor trafnie podkreśla, że efektywna oferta rodzajów usług i obsługi klienta jest wynikiem wdrożonych strategii segmentacji klienta, a kreowanie wartości dla klientów w wyniku dostosowanej oferty i modelu obsługi do zmieniających się preferencji klientów przyczynia się do zdobycia trwałej przewagi konkurencyjnej przez bank (s. 33).

Rozdział trzeci publikacji, autorstwa J. Koleśnika, mimo że poświęcony został problematyce rachunków bankowych i rozliczeń pieniężnych, które są tematem wielu publikacji, nawiązuje do obecnej oferty banków. Otwiera go omówienie umowy rachunku bankowego – praw i obowiązków z niej wynikających zarówno dla banku, jak i jego klientów. Następnie Autor przedstawił rodzaje rachunków bankowych i zwrócił uwagę na specyficzne rachunki służące oszczędzaniu długoterminowemu, tj. Indywidualne Konto Emerytalne i Indywidualne Konto Zabezpieczenia Emerytalnego (s. 52-53), po czym scharakteryzował rachunek wspólny (s. 53-55). Walorem tej części publikacji jest to, że czytelnik może bardzo dokładnie dowiedzieć się o formach rachunków bankowych. W kolejnym podrozdziale Koleśnik scharakteryzował rozliczenia gotówkowe i bezgotówkowe. Szczególne znaczenie ma opis polecenia przelewu SEPA (s. 57) i polecenia zapłaty SEPA (s. 58-60), które w Polsce będą obowiązywać od 1 XI 2016 r. Ostatni podrozdział przedstawia różnicę między rachunkiem bankowym a rachunkiem płatniczym (s. 61-65). Warte

uwagi jest to, że Autor przedstawia najbardziej aktualne dane i dzięki temu można traktować tę publikację jako kompendium wiedzy z dziedziny bankowości.

Rozdział czwarty, opracowany przez M. Zaleską, traktuje o właściwych rozwiązaniach w zakresie ochrony klientów sektora bankowego. Mając na uwadze bezpieczeństwo deponentów, Autorka w interesujący sposób ukazuje na wstępie tego rozdziału ideę systemów gwarantowania depozytów oraz ich umiejscowienie w sieci bezpieczeństwa. Walorem tego rozdziału jest skupienie uwagi na systemie gwarantowania depozytów z punktu widzenia klienta banku, dlatego Autorka opisuje źródła finansowania działalności gwarancyjnej, wysokość gwarancji oraz czas oczekiwania na wypłatę. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż Autorka wskazuje w podrozdziale poświęconym systemowi wczesnego ostrzegania dla deponenta symptomy, na które powinien zwrócić uwagę deponent, aby uchronić się przed niewłaściwym wyborem banku, w którym chce ulokować swoje oszczędności (s. 74-76).

Rozdział piąty poświęcony został charakterystyce kredytów bankowych. Na początku rozdziału J. Koleśnik wskazuje różnice między kredytem bankowym a pożyczką pieniężną, a następnie wyjaśnia konstrukcję umowy kredytowej. Udzielenie kredytu wymaga zwykle ustanowienia prawnych zabezpieczeń jego spłaty. Mając to na uwadze, w kolejnym podrozdziale Autor uzasadnia, w jaki sposób oceniana jest zdolność kredytowa klienta. Ponadto wskazuje okoliczności udzielania kredytu klientowi, który nie posiada zdolności kredytowej (s. 83-84). Rozdział zamyka opis instrumentów nadzoru bankowego o charakterze ostrożnościowym mających ograniczyć poziom ryzyka koncentracji, na które narażony jest bank (tzw. limity koncentracji zaangażowań). Dodatkowo Autor przedstawia, zgodnie z rozporządzeniem CRR, wyłączenia spod limitu koncentracji zaangażowań, dotyczące klientów detalicznych banku (s. 86).

Kolejny rozdział publikacji, opracowany przez J. Koleśnika, dotyczy kredytu konsumenckiego. Na początku rozdziału Autor definiuje kredyt konsumencki, a następnie wyjaśnia, jakie elementy musi zawierać umowa o udzielenie takiego kredytu. Ciekawy wydaje się fragment, w którym Autor porusza kwestię całkowitej kwoty do zapłaty oraz rzeczywistej rocznej stopy oprocentowania. Dzięki temu czytelnik, którym jest również konsument banku, będzie wiedział, ile środków musi zwrócić bankowi oraz porównać oferty różnych banków, w celu wybrania najkorzystniejszej oferty. W ostatniej części rozdziału klarownie omówione zostały przywileje chroniące konsumenta w relacjach z kredytodawcą tj. przywileje informacyjne, możliwość spłaty w walucie obcej, możliwość spłaty kredytu bez odsetek oraz zwrotu poniesionych opłat,

możliwość spłaty kredytu przed terminem oraz możliwość odstąpienia od umowy przez konsumenta.

Rozdział siódmy, również autorstwa J. Koleśnika, wyjaśnia kwestie związane z kredytem mieszkaniowym. Należy podkreślić, że rozdział rozpoczyna definicja kredytu mieszkaniowego oraz dokładne omówienie konstrukcji jego umowy. Z uwagi na wartość kredytów mieszkaniowych oraz szczególnie przedmiot zabezpieczenia, jakim jest nieruchomość mieszkalna, Autor skupia uwagę na formach ochrony kredytobiorcy na wszystkich etapach kredytowania, począwszy od rekomendacji banku, informacji o kredycie aż do możliwości spłaty kredytu w walucie obcej. Następnie opisuje rodzaje i parametry kredytów mieszkaniowych, tj. okres kredytowania, walutę kredytu, wkład własny klienta oraz metodę spłaty kredytu. Następnie wyjaśnia zasady hipoteki. Walo-rem publikacji jest opis form wsparcia ze środków publicznych na nabycie nieruchomości. Autor, opisując program „Mieszkanie dla młodych”, zwraca uwagę na parametry mieszkania, które może być kredytowane z dofinansowaniem wkładu własnego, oraz parametry kredytu, który może być objęty wsparciem. Rozdział zamyka omówienie programu realizowanego przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przy współpracy z sektorem bankowym, dotyczącego kwestii dopłat do kredytów na budowę domów energooszczędnych. Autor wskazuje również na kwotę dotacji w zależności od standardu ekologicznego nieruchomości (s. 129).

Na szczególną uwagę, zwłaszcza osób dojrzałych, niemających wsparcia w rodzinie, zasługuje rozdział ósmy publikacji, w którym J. Koleśnik zwraca uwagę na nowy produkt w polskiej bankowości, jakim jest odwrócony kredyt hipoteczny. Na początku rozdziału Autor wyjaśnia charakter tego kredytu, do kogo jest on adresowany, a następnie omawia konstrukcję umowy tego kredytu. Warty zauważenia jest podrozdział opisujący tryb zawierania i wypowiedzenia umowy oraz zasady wypłaty i rozliczenia kredytu. Ponadto Autor poświęca uwagę opisowi, jakie przywileje oraz obowiązki ciąży na kliencie tego rodzaju kredytu, a jakie na banku (s. 136-137).

Kolejny rozdział, opracowany przez Z. Korzeba, dotyczy kredytów bankowych dla przedsiębiorców. Wprowadzając do rozdziału, Autor wyjaśnia trafnie rolę kredytu bankowego w finansowaniu działalności gospodarczej, a w dalszej części charakteryzuje rodzaje kredytów. Warty zauważenia jest fakt, iż Autor, opisując kredyty obrotowe i inwestycyjne, oferowane dla przedsiębiorców, wykorzystuje przykłady, które bardziej wyjaśniają specyfikę tych kredytów. Ponadto Z. Korzeb pokazuje, jak obliczyć odsetki (s. 145) oraz odsetki dyskontowe i równoważną stopę oprocentowania kredytu (s. 147). Udzielenie

kredytu przez bank poprzedzone jest szczegółową analizą sytuacji przedsiębiorstwa, jego zdolności kredytowej, oceną wnioskowanej transakcji, jak również formy prawnego zabezpieczenia spłaty kredytu. Mając to na uwadze, Autor poświęca dużo uwagi samemu procesowi udzielania kredytu (s. 150-160), a następnie przedstawia dwie grupy zabezpieczeń przyjmowanych przez bank, które mają znaczenie również dla obliczania wymogów kapitałowych (s.160-164). Kończąc rozdział, Autor porusza kwestię kosztów związanych z udzielaniem i obsługą kredytu (s. 164-165).

Rozdział dziesiąty poświęcony jest uwarunkowanym formom płatności. J. Kolesnik otwiera go, opisując specyfikę akredytywy, jej podstawowe rodzaje (s. 167), przebieg rozliczenia (s. 168- 170) oraz jej zalety z punktu widzenia odbiorcy i sprzedawcy (s. 171). W dalszej części Autor porusza kwestię inkasa, które mimo że nie jest zaliczane do czynności bankowych, to jest wykonywane przez banki. Z uwagi na to wyjaśnia rodzaje inkasa (s. 172-173), przebieg jego rozliczenia (s. 173) oraz jego strukturę (s. 174)

W rozdziale jedenastym E. Ślązak porusza ciekawą kwestię, jaką są kanały dystrybucji w bankach. W pierwszym podrozdziale ukazuje istotę i funkcje kanałów dystrybucji w bankach (s. 177-180). W dalszej części rozdziału omawia koncepcję bankowości elektronicznej (s. 180-182) oraz wyróżnia jej rodzaje, tj. systemy *office banking*, bankowość terminalową, bankowość internetową i mobilną. Na uwagę zasługuje część poświęcona bankowości mobilnej, w której Autor przedstawia wiele zalet tego rodzaju bankowości oraz podstawowe modele bankowości mobilnej (s. 190-196). Mimo że bankowość elektroniczna jest coraz bardziej popularna, to sprzedaż usług bankowych następuje w głównej mierze w placówkach stacjonarnych banku. Z uwagi na to w ostatnim podrozdziale omówione zostały główne funkcje oddziałów i placówek bankowych, jak i podział oddziałów i placówek ze względu na znaczenie w strategii dystrybucji banków (s. 197-199).

Przedmiotem kolejnego rozdziału publikacji, autorstwa E. Ślązaka, są nowoczesne instrumenty płatnicze. Autor klasyfikuje karty płatnicze ze względu na sposób wykorzystania karty, formę karty, technologię zapisu i przetwarzania danych, liczbę uczestników transakcji oraz sposób komunikacji z terminalem sprzedawcy. Następnie podejmuje kwestię instrumentów pieniądza elektronicznego – jego ramy prawne i formy. Autor słusznie podkreślił, że istotną korzyścią wynikającą z wprowadzenia systemu pieniądza elektronicznego jest możliwość zakupu i sprzedaży bardzo tanich dóbr bez udziału pośredników oraz wyeliminowanie kosztów obsługi obrotu gotówkowego (s. 211). Rozdział dwunasty zamyka omówienie systemów płatności mobilnych. Zaletą zapro-

ponowanego przez Autora ujęcia tego zagadnienia jest omówienie systemów płatności mobilnych jako innowacji płatniczej oraz przesłanek i barier rozwoju płatności mobilnych w zależności od terminali mobilnych, technologii oraz profilu stron uczestniczących w procesie płatności.

Ostatni rozdział publikacji, autorstwa Małgorzaty Bombol, poświęcony został problematyce obsługi klienta z segmentu *private banking*, który ma coraz większe znaczenie w polskiej praktyce bankowej. Autorka przedstawia definicję *private banking*, klasyfikację usług *private banking* oraz podkreśla, że klienci *private banking* mogą liczyć na wiele udogodnień zarówno pod względem oferty produktowej, jak i obsługi (s. 222-223). Autorka odniosła się też do kwestii *wealth management*, czyli zarządzania bogactwem, dostarczającej zamożnemu klientowi wysokiej wartości dodanej poprzez oferowanie usług charakteryzujących się wysokim stopniem zindywidualizowania. Autorka podkreśla, że *wealth management* to usługa wspomagająca tworzenie planów bogactwa dla rodzin i przyszłych pokoleń (s. 224). Ostatni podrozdział książki porusza kwestię podziału zamożnych klientów według obiektywnego kryterium posiadanego majątku na świecie i na rynku polskim (s. 226-227). W Polsce wielu klientów zamożnych podejmuje samodzielnie decyzje finansowe, co ogranicza rolę doradcy finansowego. Z uwagi na to Autorka rozważa, co wpływa na wybór doradcy i jaki powinien być profil idealnego *relationship managera* (s. 228-229).

Podsumowując, należy stwierdzić, że recenzowana publikacja stanowi swoiste kompendium wiedzy z zakresu bankowości detalicznej, uwzględniające najnowsze zmiany w tej dziedzinie. Ma ona walory poznawcze i metodyczne w zakresie bankowości detalicznej. Istotnym atutem tej książki jest to, że przedstawia tematykę z tego zakresu zarówno od strony banku (np. sposób ujmowania tego rodzaju bankowości w rachunku adekwatności kapitałowej), jak i od strony klientów (charakteryzując zasady segmentacji klientów, kanały dystrybucji oraz najważniejsze produkty depozytowe, kredytowe i rozliczeniowe). Z pewnością będą po nią sięgać studenci kierunków ekonomicznych, pracownicy banków oraz klienci nieposiadający wiedzy specjalistycznej, a chcący dowiedzieć się m.in. o nowoczesnych produktach bankowych, tj. jak odwrócony kredyt hipoteczny lub kredyt mieszkaniowy ze wsparciem ze środków publicznych. Ponadto należy podkreślić, że recenzowana książka opiera się na licznych i aktualnych źródłach naukowych, a także aktualnych krajowych i międzynarodowych przepisach prawnych.